

SÁNDOR IVÁN

Nádas Péter és a „mögöttes” karkai víziók

Bazsányi Sándor írása (*Szakáll, hártya, pata... – Kafka-zörejek Nádas Péter-prózájában*¹) választott témáján túl elvezet a huszadik századi és a mai regény megkerülhetetlen kérdéseire. A megadott terjedelem ezeknek a vázlatos említésére ad csak lehetőséget.

Bazsányi jogosan fedezi fel a Nádas regények „mögötteseiben” a karkai víziót, valamint Kafka és Thomas Mann szokatlan összekapcsolhatóságát. Ez jó alap annak a felismerésére, hogy a huszadik századi magyar regény miben maradt el a humanista értékvilág elenyésztésénél, már száz éve felismerő-ábrázoló európai regénytől. Kafka, Camus, Broch, Celine, Claude Simon, Beckett, Bernhard, Sebald folyamatosan rámutatott arra a szakadékra, amely elválasztja a múlt letűnt fogalmait, nyelvét, epikai formaváltozatait az értéksorvadás utáni, mai korszak/unk/tól.

Nálunk leginkább Mészöly Miklós tartotta velük a lépést. Ám még az ő nagy életműve is ama szakadék „onnani” partjáról szólalt meg. Két példát hozok erre. Az egyik a negyven év előtti, de csak nemrégiben nyilvánosságra került interjú, melyben elmondta, hogy ellentétben a *Saulus* korabeli kritikai fogadtatásával, amely inkább aktuálpolitikai keretek között értelmezte a regényt, ő arról írt, hogy Saulus a maga „zárt tisztaságességményének” – épen tartott Énjének – őrzője, míg Paulust, a „mindenki számára megálmódott” tisztaságvágy, vagyis a humanista értékvilág érvényesítése vezeti. Esszéiben ugyanennek az eszméjének a szellemében dolgozta ki a sem az „egyik”, sem a „másik”, de még ama „harmadik” utat sem elfogadó *Negyedik út* címen megjelent írásait, amelyeknek ajánlatai már a kötet megjelenésekor, negyedszázada is illúzióknak bizonyultak.

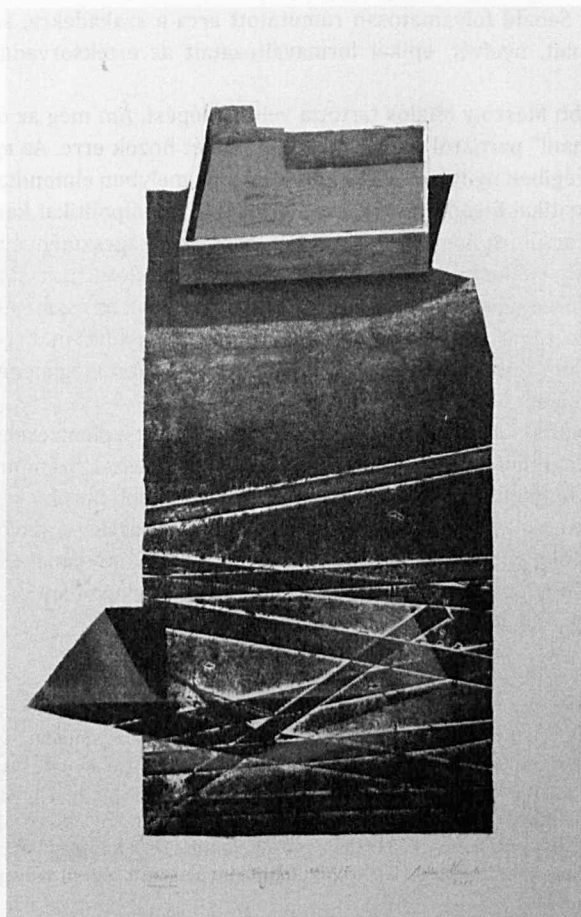
Bazsányi azt az elhíresült Pilinszky-gondolatot is mozgósítja elemzéséhez, miszerint a kor egyáltalán nem az, aminek látjuk, nem az, amiről látszatra beszél. Számomra, ama szakadék már „innenjéről”, a humanista értékek elenyésztéséről leginkább Kertész Imre és Nádas Péter művei beszélnek. Az idejélműlt megközelítésekre is rámutat Bazsányi, amikor Nádasnak, a humanista előítéletektől mentes, a Kafkáéra utaló „semleges látásmódjának”, ideológus olvasata példájául, azt a különben nagyívű kritikát említi, amelyben Radnóti Sándor különbséget tesz a Nádas-regény „világa” és „világnezete” között, elvetve az utóbbit.

* 1947 márciusában indult útjára a Tiszatáj folyóirat. Története, e küzdelmekkel és eredményekkel teli 70 év nemcsak a mindenkori szerkesztőség története, de főképpen a lapot írással, gondolattal és élettel megtöltött szerzők, barátok és kollégák története. Közülük kértünk meg néhányat, hogy az ünnep alkalmából válasszák ki az elmúlt évtizedek Tiszatájban megjelent anyagai közül a számukra legkedvesebbet, melyet köszöntő soraik kíséretében ez alkalomból újra közreadunk. A 70 éves Tiszatájat köszöntő ünnepi sorokat, valamint a lap archívumából kiválasztott régi-új szövegeket következő számainkban mutatjuk be.

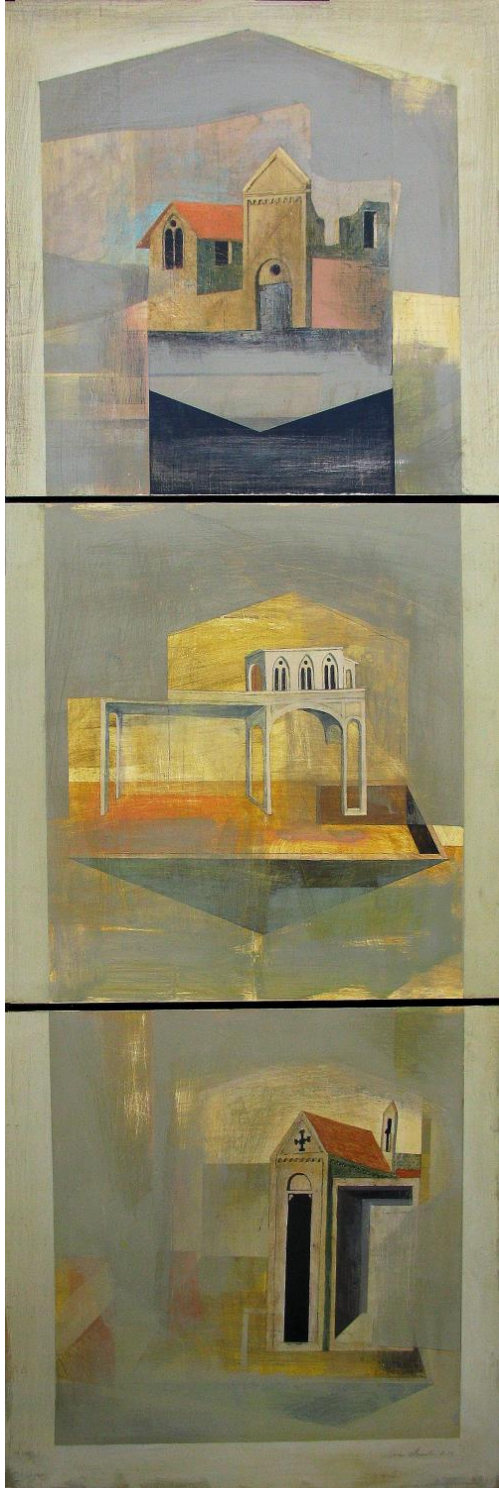
¹ Az írás újraolvasható az alábbi internetes elérhetőségen:
http://tiszataj.bibl.u-szeged.hu/21253/1/tiszataj_2012_001_102-108.pdf

Pilinszky szembeállította Kafkát és Thomas Mannt. Azonban töprengésre érdemes az, hogy amíg Josef K. a világrend hazugságát végső csödként ismeri fel, addig Leverkühn végleges elhallgatásával vajon nem az individuum, a szellem végjátéka zárul-e le, ugyancsak végső korszakcsödként.

Poétikai, s ezzel világértelmezési újdonság mindezek alapján, hogy Nádas regényei együtt hozzák át mögötteseikben a karkai víziót, s a Thomas Mann-i nagyregényformát, ama szakadék „onnanjáról”, napjaink sötét „innenjébe”. (2017. február)

Medence magasan II. litó, 2013. 40×26 cm

Úszó reneszánsz (töredékek) 2013.
122×40 cm , vegyes technika, festmény fatáblán

Ára: 600 Ft
Előfizetőknek: 500 Ft

